

ALESSANDRO
BARICCO

ipek

4. BASKI
Çeviri: ŞEMSA GEZGİN

♥ can
roman

ALESSANDRO BARICCO

İPEK

Seta, Alessandro Baricco

© 1996, RCS Libri, S.p.A., Milano

© 1997, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1997

4. basım: Eylül 2017, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Düzeltili: Melike Şentekin

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3575-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750735752

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

ALESSANDRO BARICCO

İPEK

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren

Şemsa Gezgin

♥can

Alessandro Baricco'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kent, 2001

Öfke Şatoları, 2001

Homeros, İlyada, 2006

Bin Dokuz Yüz, 2007

Yarım Kalmış Bir Hayal, 2007

Okyanus Deniz, 2009

Emmaus, 2011

Mr. Gwyn, 2013

Şafakta Üç Kez, 2014

Smith&Wesson 2017

ALESSANDRO BARICCO, 1958'de İtalya'nın Torino kentinde doğdu. Yazarlık uğraşına, *La Repubblica* gazetesinde müzik eleştirmeni olarak başladı. Daha sonra *La Stampa* gazetesinde kültür sanat servisinde çalıştı. Denemeler ve kısa öyküler yazdı. RAI televizyonuna sanat programları hazırladı. Torino'da yaratıcı yazarlık okulu Scuda Holden'i kurdu. İlk romanı *Öfke Şatoları* Fransa'da Médicis Ödülü'ne değer görüldü. İkinci romanı *Okyanus Deniz*'le İtalya'da Viareggio Ödülü'nü aldı. *İpek* onu yaygın bir okur kitlesiyle buluşturdu, kitap otuza yakın dile çevrildi. Daha sonra *Kent*, *Yarım Kalmış Bir Hayal*, *Emmaus*, *Mr. Gwyn*, *Şafakta Üç Kez* ve *Smith&Wesson* adlı yapıtları yayımlandı.

ŞEMSA GEZGİN, İstanbul'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı mezunu. 1984-1991 yılları arasında aynı bölümde araştırma görevlisi olarak, sonra Roma Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2008'de Italo Calvino'nun *Sen "Alo" Demeden Önce* adlı yapıtının çevirisiyle *Dünya Kitap* dergisinin Yılın Çeviri Kitabı Ödülü'nü aldı. Yapıtlarını dilimize kazandırdığı başlıca yazarlar arasında Umberto Eco, Cesare Pavese, Alessandro Baricco, Maurizio Maggiani, Margaret Mazzantini, Ferzan Özpetek sayılabilir. Ayrıca Orhan Pamuk'un, Oğuz Atay'ın ve Nedim Gürsel'in bazı yapıtlarını İtalyancaya çevirdi.

I

Her ne kadar babası onun için orduda parlak bir gelecek düşlemişse de, Hervé Joncour, hayatını kazanmak için alışılmışın dışında bir uğraşın içinde buluvermişti kendini. Talihin cilvesine bakın ki, bu uğraşının hoş bir özelliği, belli belirsiz de olsa kadınsı bir yanı olmasıydı.

Hervé Joncour, ipekböceği alıp satarak hayatını kazanıyordu.

1861 yılıydı. Flaubert *Salammbô*'yu yazıyordu, elektrikle aydınlanma henüz bir varsayımdı, Okyanus'un öbür yanında Abraham Lincoln, sonunu hiçbir zaman göremeyeceği bir savaşın içindeydi.

Hervé Joncour otuz iki yaşındaydı.

İpekböceği.

Alıp satıyordu.

2

Gerçekte, Hervé Joncour ipekböceklerini sarı ya da gri renkte, hareketsiz ve görünüşte cansız küçücük yumurtalar halindeyken alıp satıyordu. Binlercesi sığıyordu insanın avucuna.

“Kısmetini elinde tutuyorsun denir buna.”

Mayıs ayının ilk günlerinde yumurtalar açılıp, bir tırtıl salıyorlardı dışarı. Dut yapraklarından oluşan otuz günlük çılginca bir beslenmeden sonra, bu kez bir kozanın içine kapanıyordu tırtıl, aradan iki hafta geçince de kelebek olup deliyordu kozayı ve arkasında bin metre ham ipek iplik ve yüklüce Fransız frank'ından oluşan bir servet bırakarak uçup gidiyordu; bütün bunların kurallarına uygun olarak uygulanması ve Hervé Joncour örneğinde olduğu gibi Fransa'nın güneyinde bir yerde olması gerekiyordu elbette.

Lavilledieu, Hervé Joncour'un yaşadığı kasabanın adıydı.

Hélène ise karısının adı.

Çocukları yoktu.

3

Avrupa'daki böceklikleri her geçen gün daha da sarımsan salgınlar nedeniyle, Hervé Joncour ipekböceği yumurtası almak için Akdeniz'i aşmış Suriye ve Mısır'a kadar gidiyordu. İşinin en güzel, serüvenlerle dolu yanını da bu yolculuklar oluşturuyordu. Her yıl, ocak ayının başında yola çıkıyordu. Denizde bin altı yüz mil, karada sekiz yüz kilometre yol gidiyordu. Yumurtaları seçiyor, pazarlık ediyor, sonra da satın alıyordu. Geri dönmek için yeniden yola koyuluyordu, karada sekiz yüz kilometre, denizde bin altı yüz mil gidiyor, genellikle nisan ayının ilk pazarı, Kudas Ayini'ne yetişecek biçimde Lavedieu'ye ulaşıyordu.

Döndükten sonra, yumurtaları paket edip satmak için iki hafta daha çalışıyordu.

Yılın geri kalan bölümünde de dinleniyordu.

4

“Afrika nasıl?” diye sorarlardı ona.

“Yorgun,” derdi.

Kasabanın hemen dışında büyük bir evi, merkezde ise küçük bir laboratuvarı vardı, Jean Berbeck’in terk edilmiş evinin tam karşısına düşüyordu.

Jean Berbeck, bir gün, bir daha asla konuşmamaya karar vermişti. Sözü de tutmuştu. Karısı ve iki kızı onu yüzüstü bırakıp gitmişlerdi. Jean Berbeck ölmüştü. Kimse oturmak istememişti o evde, nitekim hâlâ boş duruyordu.

Hervé Joncour ipekböceği alıp satarak her yıl kendisine ve karısına, taşrada lüks sayılan konforu sağlayacak kadar para kazanıyordu. Aşırıya kaçmadan servetinin tadını çıkarıyordu, bir gün gerçekten zengin olmak onu hiç ilgilendirmiyordu. Ne de olsa yaşamına *tanık olmayı* seven, *tam anlamıyla yaşamak* için gösterilecek hırsı yersiz bulan insanlardan biriydi o.

Bu tür insanların, yazgılarını, çoğu kişinin yağmurlu bir günü izlediği gibi izlediklerini bilirsiniz.

5

Sorsalardı, Hervé Joncour yaşamının hep böyle süreceğini söylerdi. Ama, altmışlı yılların başında, Avrupa böcekliklerindeki yumurtaları kullanılmayacak hale getiren karataban salgını deniz ötesine yayılmış, Afrika'ya, hatta bazılarına göre Hindistan'a kadar ulaşmıştı. 1861'de Hervé Joncour, her zamanki yolculuklarının birinden yumurtalarla dönmüş, ama iki ay sonra hemen hemen hepsinin hastalıklı olduğu ortaya çıkmıştı. Varlığı ipek üretimine dayanan diğer birçok kent gibi, Lavilledieu için de, o yıl, sonun başlangıcını simgeliyordu. Bilim, salgın hastalığın nedenlerini bulamıyordu. Bütün dünya, en uzak noktasına kadar, açıklaması olmayan bir büyüün etkisi altındaydı sanki.

“*Hemen hemen* bütün dünya,” dedi yavaşça Balda-biou. “*Hemen hemen*,” ve Pernod'una iki parmak su kattı.

6

Baldabiou, yirmi yıl önce kasabaya gelip, doğruca belediye başkanının ofisine giden ve geldiğini bildirmelerine fırsat vermeden içeri dalıp, yazı masasının üzerine günbatımı rengi ipek bir eşarp koyan ve başkana şu soruyu soran adamdı

“Bu nedir biliyor musunuz?”

“Kadın işi.”

“Yanıldınız. Erkek işi: para.”

Belediye başkanı onu kapı dışarı etmişti o zaman. Bunun üzerine Baldabiou gidip nehir kıyısına bir ipek eğirme yeri, ormanın arkasına ipekböceği yetiştirmek için bir depo, Vivier’e giden yolun başına da Azize Agnese’ye adadığı küçük bir kilise inşa ettirmişti. Yaklaşık otuz kişiyi işe almış, İtalya’dan her yanı tekerlek ve çark dolu esrarengiz, ahşap bir makine getirtmişti; yedi ay boyunca da hiç konuşmamıştı. Sonra yeniden gitmişti belediye başkanının yanına ve tam otuz bin frank’lık kocaman banknotları sırayla önüne dizmişti.

“Bunlar nedir, biliyor musunuz?”

“Para.”

“Yanıldınız. Bunlar sizin hıyar olduğunuzun kanıtıdır.”

Paraları alıp çantasına koymuş, kapıya yönelmişti. Belediye başkanı onu durdurmuştu.

“Ne yapmam gerekiyor lanet olası?”

“Hiçbir şey; zengin bir kasabanın belediye başkanı olacaksınız.”

Beş yıl sonra Lavilledieu'nün beş iplikhanesi olmuştu. İpekböceği yetiştiriciliği ve ipek iplik üretimi açısından Avrupa'nın en önemli merkezlerinden biriydi artık. Her şeyin sahibi Baldabiou değildi. Yöredeki bazı hali vakti yerinde insanlar ve toprak sahipleri Baldabiou'yu bu ilginç, girişimci serüvende yalnız bırakmamışlardı. Baldabiou tek tek hepsine, hiç düşünmeden meslek sırlarını açıklamıştı. Bu onu tonla para kazanmaktan daha çok eğlendiriyordu. Öğretmek. Açıklayabileceği sırlar bilmek. Böyle bir adamdı işte o.

Baldabiou, aynı zamanda, sekiz yıl önce Hervé Joncour'un yaşamını değiştiren adamdı. Salgın hastalıkların Avrupa'nın ipekböceği yumurtası üretimine zarar vermeye başladığı dönemdi. Baldabiou serinkanlılığını bozmadan, durumu değerlendirmiş ve sorunun çözülmesi değil, ondan kaçınılması gerektiği sonucuna varmıştı. Aklına bir fikir gelmişti, ancak bu işe uygun adamı bulmalıydı. Bir gün Verdun'ün kahvesinin önünden geçen Hervé Joncour'u görür görmez aradığı insanı bulduğunu anladı; sırtındaki piyade subayı üniformasıyla gayet şıktı Hervé Joncour, izinli asker olmanın verdiği gururla göğsünü gere gere yürüyordu. O sıralar yirmi dört yaşındaydı. Baldabiou onu evine davet edip, egzotik adlarla dolu bir atlas serdi önüne ve şöyle dedi

"Tebrikler. Sonunda ciddi bir iş buldun, delikanlı."

Hervé Joncour ipekböcekleri, yumurtalar, piramitler, gemi yolculukları ile dolu bir öykü dinlemeye başladı. Sonra şöyle söyledi

"Olmaz, yapamam."

"Neden?"

"İki gün sonra iznim bitiyor, Paris'e dönmem gerek."

"Askerlik mesleği mi?"

"Evet. Babam öyle istedi."

“Sorun değil bu.”

Baldabiou alıp babasına götürdü Hervé Joncour’u.

“Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?” diye sor-
du, habersizce adamın bürosuna daldıktan sonra.

“Benim oğlum o.”

“Daha iyi bakın ona.”

Belediye başkanı deri koltuğunun sırtına yaslandı,
terlemeye başlamıştı.

“O benim oğlum Hervé, ordumuzda parlak bir gele-
cek bekliyor onu, iki gün sonra Paris’e dönecek, Tanrı ve
Azize Agnese izin verirse tabii.”

“Doğru. Yalnız Tanrı’nın başka yerlerde işi çıktı, Azi-
ze Agnese de askerlerden nefret eder.”

Bir ay sonra Hervé Joncour Mısır’a hareket etti. Adel
adlı bir gemiye bindi. Kabinlere yemek kokusu geliyor-
du, Waterloo’da savaştığını söyleyen bir İngiliz vardı ge-
mide, üçüncü günün akşamı ufukta sarhoş dalgalar gibi
ışıldayan yunusları gördüler, rulette hep on altı çıkıyordu.

İki ay sonra, nisanın ilk pazarı, Kudas Ayini’ne yeti-
şecek biçimde, iki büyük tahta kutu içinde, pamuklara
sarılı binlerce yumurtayla geri döndü. Anlatacak çok şeyi
vardı. Ama Baldabiou, yalnız kaldıklarında ona yalnızca
şöyle söyledi

“Bana yunusları anlat.”

“Yunusları mı?”

“Onları gördüğün ânı.”

Baldabiou böyle biriydi.

Kaç yaşında olduğunu bilen yoktu.

8

“*Hemen hemen* bütün dünya,” dedi yavaşça Baldabiou. “Hemen hemen,” ve Pernod’una iki parmak su kattı.

Bir ağustos gecesi, gece yarısından sonraydı. Genelde, o saatte Verdun dükkânını çoktan kapatmış olurdu. Sandalyeler, masaların üzerine düzgünce ters çevrilmişti. Tezgâhın üstü temiz, her şey yerli yerindeydi. Bir tek ışıkları söndürüp dükkânı kapatmak kalmıştı. Ama Verdun bekliyordu: Baldabiou konuşuyordu.

Hervé Joncour karşısına oturmuş, ağzında sönük bir sigara, hiç kıvıldamadan dinliyordu onu. Sekiz yıl önce-sinde olduğu gibi, o adamın, yazgısını yeniden yazmasına hiçbir şey demiyordu. Sesi kulağına hafif ama berrak, Pernod yudumlarıyla arada bir kesilerek geliyordu. Dakikalarca hiç durmadan konuştu. Son söylediği söz şu oldu

“Başka seçeneğimiz yok. Ayakta kalmak istiyorsak oralara gitmekten başka çare yok.”

Sessizlik.

Tezgâha yaslanan Verdun, bakışlarını o ikisinden yana çevirdi.

Baldabiou bardağın dibinde bir damla Pernod daha bulmaya çalıştı.

Hervé Joncour sigarasını masanın kenarına koyup şöyle dedi

“Peki, tam olarak nerede bulunuyor bu Japonya?”
Baldabiou bastonunu kaldırıp ucuyla Saint-August
damlarının ötesini gösterdi.

“Şuradan öteye dümdüz gideceksin,” dedi.

“Dünyanın sonuna kadar.”

Nitekim, o zamanlar gerçekten de dünyanın öbür ucundaydı Japonya. Adalardan oluşan bir adaydı, iki yüz yıl boyunca yeryüzünün geri kalan bölümünden bütünüyle kopuk yaşamıştı; karayla hiçbir bağlantı kurmak istememiş, kim olursa olsun tüm yabancılara ülkeye girişi yasaklamıştı. Çin kıyısı aşağı yukarı iki yüz mil uzaktaydı, ama adada birden fazla direkli teknelerin yapımını yasaklayan bir imparatorluk buyruğu, bu mesafenin daha da büyümesini sağlamıştı. Akıllıca hazırlanmış bu yasa, ülkeden ayrılmayı yasaklamıyordu: ama geri dönmeyi deneyenleri ölümle cezalandırıyordu. Çinli, Hollandalı ve İngiliz tacirler bu anlamsız soyutlanmaya bir son vermek için sürekli uğraşmışlar ama bölgede ince ve tehlikeli bir kaçakçılık ağı yaratmaktan başka bir şey gelmemişti ellerinden. Az para kazanıp, çok bela açmışlardı başlarına, bir de akşamları limanlarda satacakları birkaç öykü öğrenmişlerdi. Ama, onların başaramadığını silah gücüyle Amerikalılar başardı. 1853 yılının Temmuz ayında komodor Matthew C. Perry, buharlı gemilerden oluşan modern bir donanmayla Yokohama Körfezi'ne girdi ve adanın yabancılara açılmasını "dileyen" bir ultimatomu Japonlara ilettiler.

Japonlar, rüzgâra karşı yol alabilen bir gemi görmemişlerdi o güne dek.

Yedi ay sonra Perry ulti­matomuna bir yanıt almaya geldiğinde, adadaki askerî yönetim, ülkenin kuzeyinde bulunan iki limanın yabancı­lara açılmasını ve ilk ticari ilişkilerin yavaş yavaş başlatılmasını öngören anlaşmayı imzalamaya razı oldu. “Bu adayı çevreleyen deniz,” diye açıkladı komodor törensel bir havayla, “bugünden sonra daha az derin olacaktır.”

10

Baldabiou hepsini biliyordu bu öykülerin. Özellikle de, oralara gidip dönenlerin dillerinden düşmeyen bir efsaneyi iyi biliyordu. O adada dünyanın en güzel ipeğinin üretildiği anlatılıyordu. Bin yıldan da fazladır mistik bir kusursuzluğa ulaşmış olan belli gelenek ve yöntemlere uyularak yapılıyordu bu iş oralarda. Bu anlatılanların bir efsane değil, katıksız ve yalın gerçek olduğunu düşünüyordu Baldabiou. Bir keresinde Japon ipliğiyle dokunmuş bir kumaş geçmişti eline. Parmakları arasında hiçliği tutar gibi olmuştu. Karataban salgını ve hastalıklı yumurtalar yüzünden işler sarpa sarınca şöyle bir düşünce geldi Baldabiou'nun aklına:

“İpekböceği kaynıyor o ada. İki yüz yıl boyunca hiç kimsenin, ne Çinli bir tacirin ne de İngiliz bir sigortacının ulaşamadığı bir yere hastalık nasıl ulaşsın ki.”

Düşünmekle kalmayıp, Lavilledieu'lü ipek üreticilerini Verdun'ün kahvesinde toplayarak açıkladı kafasından geçenleri. Hiçbiri Japonya'nın adını bile duymamıştı.

“Doğru dürüst yumurta bulmak için dünyayı aşır yabancılara görüldükleri yerde asıldıkları bir ülkeye mi gitmemiz gerekiyor yani şimdi?”

“Evet, bir zamanlar asıyorlardı,” diye düzeltti Baldabiou.

Ne düşüneceklerini bilmiyorlardı. Bazılarının aklına, bu öneriye karşı çıkmak için bir şeyler gelmişti.

“Bugüne kadar dünyada hiç kimse oralara gidip yumurta almayı akıl etmediğine göre bu işin içinde bir iş vardır mutlaka.”

Baldabiou, dünyada başka bir Baldabiou yok da ondan diyerek blöf yapabiliyordu. Ama gerçekleri olduğu gibi söylemeyi yeğledi.

“Japonlar ipeklerini satmaya razı oldular. Ama yumurtaları satmıyorlar. Satmaya da hiç niyetleri yok. Yumurtaları adadan dışarı çıkarmak ağır suç sayılıyor.”

Lavilledieu'lü ipek üreticilerinin hemen hemen hepsi seçkin insanlardı ve ülkelerindeki yasalara karşı gelmek hiçbirinin aklından, hiçbir zaman geçmemişti. Ama dünyanın başka bir yerinde yasaları çiğnemek yatıverdi hemen akıllarına.

İpek, günümüz İtalyan edebiyatının büyük ustalarından Alessandro Baricco'nun, dünyanın dört bir yanındaki okuru fethetmiş olan romanı. Şiirimsi bir anlatımla insanın en büyük sorunlarından birini dile getiriyor: mutluluk arayışını. Yıl 1861; Güney Fransa'nın Lavilledieu kasabasından Herve Joncour, karısı H  l  ne'le mutlu bir yaşam sürmekte, geçimini de ipekböceği alım satımıyla sağlamaktadır. Günün birinde ipekböceği satın almak için dünyanın öbür ucuna, Japonya'ya gitmesi gerekir. Bu yolculukta Joncour iin asıl tehlike haydutlar ya da Japonya'da süren isavaş değil, Japon ipek kralının gözdesi olan müthiş güzel bir ocuk-kadına tutulmak olur. Kız, onunla hiç konuşmasa da, bakışlarıyla, davranışlarıyla geçen adamı baştan çıkarır. Joncour geçen kadının cazibesi ile karısının bencillikten uzak aşkı arasında bocalar. Bu iki niteliğin aynı anda, aynı kişiide var olabileceğini anladığında ise artık hayatı eskisi gibi olmayacaktır.

